December 2008
Afgiftekantoor Gent X

V.U. Jean-Pierre Roobrouck
Adres Afzender:
Ter Beke 2 - 8570 Vichte
Tel. 056 77 96 81 - Fax 056 77 46 74
P. 409115

België-Belgique
P.B / P.P
9000 GENT X
3/2981

VLAAMS-RWANDESE VERENIGING VZW-NGO

U M U B A N O

NIEUWSBRIEF

Inhoud—Sommaire zie pagina 15—voir page 15

Woord vooraf

De toestand in het Oosten van Congo is sinds augustus weer bijzonder tragisch. Niettegenstaande de aanwezigheid van de Monuc (UNO-troepen die de strijdende partijen uit elkaar moeten houden en de vrede handhaven) is de militaire expeditie van Laurent Nkunda, leider van de CNDP-rebellen (Congrès national pour la défense du peuple, de politiek-militaire organisatie die opkomt voor de bescherming van de Congolese Tutsi's uit de Kivuvustreek) erin geslaagd in een mum van tijd de stad Goma aan de grens met Rwanda te bereiken. De andere partijen in het conflict zijn de troepen van de FARDC (Forces armées de la République démocratique du Congo), het Congolese regeringsleger, min of meer verbonden met het FDLR (Forces démocratiques de libération du Rwanda), militairen die voortkomen uit de troepen die aan de volkenmoord hebben deelgenomen en versterkt door jongere generaties van Hutu-vluchtelingen, en de maï-maï's, Congolezen die deel uitmaken van Pareco (Patriotes de la résistance congolaise). Nkunda is pas gestopt op enkele kilometers van de stad Goma die hij onder internationale druk niet heeft ingenomen om geen paniek te veroorzaken bij de inwoners ervan. De humanitaire crisis die uit deze militaire veldtocht voortvloeit is bijzonder erg, want naast de reeds bestaande ellende van vluchtelingenkampen, verkrachtingen en mutilaties, kwam een nieuwe vluchtelingenstroom van zo'n 250.000 mensen op gang. Bovendien wordt opnieuw gevreesd voor een uitdijende oorlog, want net zoals voorheen, dreigen de buurlanden bij dit conflict betrokken te geraken.

De hele wereld werd over het conflict geïnformeerd, de Veiligheidsraad van de Verenigde Naties kwam ervoor samen, er werd beslist de Monuc-troepen nog eens met 3000 soldaten te versterken. Aan België werd gevraagd vóór de ontplooiing van deze troepen die verschillende maanden in beslag zal nemen, te zorgen voor een "Bridging operation" of een snelle militaire versterking. Onze minister van Buitenlandse Zaken, Karel De Gucht, deed verschillende pogingen om onze Europese partners daarbij te betrekken omdat België door de aanbevelingen van de Rwandacommissie geen troepen meer kan sturen, maar hij slaagde er niet in de Europese partners over de streep te halen. Zij werden daarbij gesteund door de Europese commissaris voor ontwikkelingssamenwerking, Louis Michel, die van op het terrein liet weten dat de voorkeur moest worden gegeven aan een politieke oplossing boven een militaire. Ook kondigde hij aan dat president Kagame afstand nam ten opzichte van Laurent Nkunda. Nochtans verscheen onlangs een verslag van de VN waarin Rwanda expliciet wordt beschuldigd van militaire steun aan Nkunda. De vraag is of hierdoor het vredesproces niet zal worden beïnvloed.

Intussen vonden in Nairobi ontmoetingen plaats tussen de betrokken partijen. De laatste berichten over deze ontmoetingen zijn echter niet zo hoopgevend want de

Éditorial

Depuis août dernier, la situation dans l'Est du Congo est à nouveau particulièrement tragique. Malgré la présence de la Monuc (troupes de maintien de la paix envoyées par les Nations unies pour éviter toute confrontation), l'expédition militaire de Laurent Nkunda, chef des rebelles du CNDP (Congrès national pour la défense du peuple, organisation politico-militaire de défense des Tutsis congolais dans la région du Kivu) est parvenue à atteindre en un temps record la ville de Goma, à la frontière avec le Rwanda. Les autres parties impliquées dans le conflit sont les troupes des FARDC (Forces armées de la République démocratique du Congo), l'armée gouvernementale congolaise, plus ou moins liée aux FDLR (Forces démocratiques de libération du Rwanda), des militaires provenant de troupes ayant pris part au génocide dont les rangs se sont augmentés de jeunes recrues, et les maï-maï – des Congolais faisant partie des Pareco (Patriotes de la résistance congolaise). Nkunda s'est arrêté à quelques kilomètres à peine de Goma. C'est grâce à la pression internationale qu'il n'a pas pris la ville, afin de ne pas semer la panique parmi les habitants. La crise humanitaire provoquée par cette campagne militaire est particulièrement grave parce qu'à la situation déjà dramatique (camps de réfugiés, viols et mutilations) vient s'ajouter un nouveau flot de quelque 250.000 réfugiés. On redoute en outre que la guerre ne s'amplifie étant donné que, comme par le passé, les pays limitrophes risquent d'être impliqués dans ce conflit.

La communauté internationale a été informée du conflit et le Conseil de Sécurité des Nations unies, réuni autour de cette problématique, a décidé d'envoyer quelque 3.000 soldats supplémentaires en renfort des troupes de la Monuc. Dans le cadre de ce déploiement qui prendra plusieurs mois, il a été demandé à la Belgique d'organiser une « Bridging operation », c'est-à-dire un renfort militaire rapide. Notre ministre des Affaires étrangères, Karel De Gucht, a tenté à plusieurs reprises d'impliquer nos partenaires européens, la commission Rwanda ayant déconseillé à la Belgique d'envoyer des troupes ; il n'a toutefois pas réussi à convaincre ces partenaires, soutenus par ailleurs par le Commissaire européen à la Coopération et au Développement, Louis Michel, qui a déclaré, lors d'un déplacement sur le terrain, qu'il fallait privilégier la solution politique par rapport à la solution militaire. Il a également annoncé que le président Kagame prenait de la distance par rapport à Laurent Nkunda. Pourtant, un rapport récent des Nations unies accuse explicitement le Rwanda d'offrir un soutien militaire à Nkunda. La question est de savoir si tout ceci ne va pas influencer le processus de paix.

Entre-temps, les parties concernées se sont rencontrées à Nairobi. Les dernières nouvelles qui en proviennent ne sont pas particulièrement porteuses d'espoir étant donné que le mouvement rebelle de Nkunda refuse pour l'instant de confirmer le cessez-le-feu qu'il avait introduit unilatéralement. Une reprise des hostilités ne peut

staakt-het-vuren dat ze unilateraal heeft ingevoerd te bevestigen. Zo is een hernieuwing van de vijandelijkheden niet uit te sluiten.

Deze verschrikkelijke gebeurtenissen doen haast het andere nieuws van de regio vergeten, zoals bijvoorbeeld de verkiezing van een nieuw parlement in Rwanda, waar de coalitie van president Paul Kagame's Front patriotique rwandais en zes kleinere partijen de absolute meerderheid heeft behaald. Van de 53 zetels won de coalitie er 42. De PSD (parti social démocrate) rijft er zeven binnen, de PL (parti libéral) vier. Van politieke oppositie is dus in feite geen sprake. Zij bestaat wel maar vertoeft in het buitenland sinds het einde van de genocide en presenteert geen kandidaten. Wat wel merkwaardig is in het nieuwe parlement, is het vrouwenaandeel dat 56 procent van de afgevaardigden vormt.

Ander belangrijk nieuws is de aankondiging van de minister van onderwijs dat het secundair en universitair onderwijs voortaan uitsluitend in het Engels zal worden gegeven. Intussen hebben wij vernomen dat het Frans vanaf januari 2009 zelfs in het lager onderwijs door het Engels zal worden vervangen en dat de leerkrachten daartoe werden bijgeschoold. Of er een spreiding in de tijd zal komen wordt niet gezegd, maar wellicht is dat haast onvermijdelijk, gezien het groot aantal scholen en klassen.
De voorkeur voor het Engels wordt door sommigen verklaard door het streven naar internationalisatie en ontwikkeling en door de wens deel uit te maken van de Commonwealth. Volgens anderen ligt de reden ook in de gespannen verhouding tussen Rwanda en Frankrijk als gevolg van de uitvaardiging van aanhoudingsmandaten tegen sommige medewerkers van de president, die geleid heeft tot de arrestatie van Rose Kabuye, chef protocol van de president. Zij werd in Duitsland aangehouden en aan het Franse gerecht uitgeleverd. De manifestaties tegen Frankrijk die in Kigali werden georganiseerd alsook de Rwandese dreiging aanhoudingsmandaten tegen Fransen die beschuldigd worden van medewerking aan de volkenmoord uit te vaardigen, tonen aan dat de verhouding tussen beide landen op het vriespunt staat.

Ook het nieuws uit Burundi komt nauwelijks in de media door de gebeurtenissen in Oost-Congo. Toch mag het akkoord tussen de Burundese president, Pierre Nkurunziza en Agathon Rwasa, hoofd van de FNL-Palipehutu, de laatste nog actieve guerrilla in Burundi, niet aan onze aandacht ontsnappen. Dit akkoord is een addendum van het vredesakkoord van september 2006 dat tot op heden niet werd nageleefd omdat de betrokken partijen bepaalde punten anders interpreteerden. Bovendien had de president zijn belofte politieke gevangenen vrij te laten niet ingelost. Volgens het persbericht ondertekend door beide verantwoordelijken zouden de rebellen nu snel worden donc pas être exclue.

Ces terribles événements occultent presque les autres nouvelles de la région, comme l'élection d'un nouveau Parlement au Rwanda, où la coalition composée du Front patriotique rwandais du président Paul Kagame et de six petits partis a obtenu la majorité absolue, recueillant 42 sièges sur les 53 disponibles. Le PSD (parti social démocrate) en obtient sept et le PL (parti libéral), quatre. Dans les faits, l'opposition politique est donc inexistante. En réalité, depuis la fin du génocide, elle séjourne à l'étranger et ne présente pas de candidats. Élément digne d'être relevé : le nouveau Parlement compte 56 % de femmes.

Autre information importante : le ministre de l'enseignement a annoncé que l'enseignement secondaire et universitaire serait désormais dispensé uniquement en anglais. Entre-temps, nous avons appris qu'à partir de janvier 2009, l'anglais remplacerait également le français dans l'enseignement primaire et que le corps enseignant a suivi des formations à cet effet. On ignore s'il y aura un étalement dans le temps, mais vu le grand nombre d'écoles et de classes, c'est quasi inévitable.
Certains déclarent que cette préférence pour l'anglais découle d'une volonté d'internationalisation et de développement, ainsi que d'un souhait de faire partie du Commonwealth. Pour d'autres, ce changement trouve son origine dans la tension qui préside aux relations entre le Rwanda et la France suite aux mandats d'arrêt décernés contre plusieurs collaborateurs du président, ayant notamment abouti à l'arrestation de Rose Kabuye, chef du protocole du président arrêtée en Allemagne et transférée à la justice française. Les manifestations antifrançaises à Kigali et la menace rwandaise de délivrer des mandats d'arrêt contre les Français soupçonnés d'avoir collaboré au génocide révèlent que les relations entre les deux pays sont actuellement au point mort.

Les événements de l'Est du Congo occultent également dans les médias ce qui se passe au Burundi. Pourtant, l'accord passé entre le président burundais Pierre Nkurunziza et Agathon Rwasa, chef des FNL-Palipehutu, dernière guérilla encore active au Burundi, ne peut échapper à notre attention. Cet accord est un ajout à l'accord de paix de septembre 2006 qui, jusqu'ici, n'a pas été respecté étant donné les divergences d'interprétation de certains points. De plus, le président n'a pas donné suite à sa promesse de libérer les prisonniers politiques. D'après le communiqué de presse signé par les deux responsables, le désarmement et la démobilisation des rebelles ne devraient pas tarder. Espérons que cela mettra un terme aux quinze années de guerre civile et que les accords ne contiendront pas de nouvelles imprécisions susceptibles de tout gâcher.

In dit nummer gaat onze aandacht in het bijzonder uit naar projecten gefinancierd door de Provincie Oost-Vlaanderen. Sinds jaren steunt de provincie verschillende partners in de oude Rwandese provincie Gitarama die nu tot de Zuidprovincie behoort. Ook onze vereniging geniet sinds jaren de steun van Oost -Vlaanderen ten gunste van onze partners ARDI (bijenteelt) en DUTERIMBERE (steun aan opleiding van vrouwen in het kader van de microfinanciering en de oprichting van mini-ondernemingen). Vanaf dit jaar komt daar nog een nieuwe partner bij, de Rwandese boerenorganisatie INGABO. Maar naast UMUBANO steunt de Provincie ook andere Rwandese organisaties via de Vlaamse verenigingen PROTOS, CARAES, Broederlijk Delen en de Zusters Bernardinnen. Sommige van deze actoren stellen ook hun project in dit nummer voor.

Ten slotte eindigen wij met een oproep tot onze lezers. Vanaf 2008 wordt het tijdschrift van Umubano in eigen beheer uitgegeven, terwijl wij vroeger een financiering kregen van DGOS en 11.11.11. Nu is dit niet langer het geval en de kostprijs van drukwerk en verzending overstijgt aanzienlijk de uitgave ervan. Daardoor zijn wij verplicht een andere formule te kiezen en kunnen wij niet langer onze publicaties in een grote oplage verspreiden. Alleen wie effectief zijn abonnement betaalt zal nog een papieren exemplaar ontvangen. Alle andere geïnteresseerden worden verzocht ons hun e-mailadres mee te delen zodat wij hen een elektronische versie van onze nieuwsbrief kunnen sturen. Bovendien zullen wij ons voortaan beperken tot een halfjaarlijkse uitgave. Hebt u een nummer gemist, dan kunt u ook altijd terecht op onze website www.umubano.be in het hoofdstuk "Noordwerking", tijdschriften.

Wij danken u voor uw begrip en verzoeken u zonder verwijl uw abonnement te betalen en/of uw e-mailadres te sturen. Maar denk ook aan onze partners en geef hen een nieuwjaarsgeschenk door een milde gift te storten op het nummer: 068-2406576-33
Vanaf 30 euro ontvangt u een fiscaal attest. Vanaf 100 euro bent u erelid van VRV UMUBANO en wordt uw naam vermeld op onze website www.umubano.be

Par ailleurs, dans ce numéro, nous nous penchons plus spécifiquement sur des projets financés par la Province de Flandre orientale. Depuis plusieurs années, la province soutient différents partenaires dans l'ancienne province rwandaise de Gitarama, qui fait aujourd'hui partie de la province du Sud. Depuis plusieurs années, par le biais de notre association, la Flandre orientale soutient nos partenaires ARDI (apiculture) et DUTERIMBERE (aide à la formation des femmes dans le cadre du microfinancement et de la création de mini-entreprises). À partir de cette année, nous comptons un partenaire de plus : l'association agricole rwandaise INGABO. Au-delà d'UMUBANO, la Province soutient d'autres organisations rwandaises par le biais des associations flamandes PROTOS, CARAES, Broederlijk Delen et les Sœurs Bernardines. Certaines présentent également leur projet dans ce numéro.

Enfin, nous terminerons sur un appel à nos lecteurs. Depuis 2008, la revue Umubano est publiée en fonds propres, alors que nous étions jusqu'ici financés par la DGCD et 11.11.11. Ce n'est plus le cas et les coûts d'impression et d'envoi dépassent largement les budgets. Nous sommes donc contraints de modifier la formule pour réduire les coûts de tirage. Seuls les membres en règle de paiement pour l'abonnement recevront désormais un exemplaire imprimé. Les autres personnes intéressées sont priées de nous communiquer leur adresse e-mail afin que nous puissions leur envoyer une version électronique de notre revue. En outre, nous nous limiterons désormais à une édition semestrielle. S'il vous manque un numéro, vous le trouverez sur notre site www.umubano.be à la rubrique « Activités au Nord », revues.

Nous vous remercions pour votre compréhension et vous saurions gré de bien vouloir verser rapidement votre cotisation pour l'abonnement et/ou de nous communiquer votre adresse e-mail. Merci également de soutenir nos partenaires en leur offrant un cadeau de nouvel an sur le compte 068-2406576-33. Les versements à partir de 30 euros sont déductibles fiscalement. À partir de 100 euros, vous devenez membre d'honneur de VRV UMUBANO et votre nom est mentionné sur notre site www.umubano.be.

La rédaction, le 21 décembre 2008.

Aanvraag lidmaatschap

In overeenstemming met onze statuten, moet wie lid wenst te worden van onze VZW een aanvraag richten tot het bestuur en jaarlijks lidgeld betalen.
U kunt lid worden door **€ 20** over te schrijven op de rekening nr. 068-2406576-33 met vermelding AANVRAAG LIDMAATSCHAP. Vul ook uw NAAM, VOORNAAM en ADRES in, en de PLAATS en DATUM van uw GEBOORTE. Door het betalen van uw lidgeld wordt u uitgenodigd op de algemene ledenvergadering die elk jaar gehouden wordt in de maand maart. In die vergadering kunt u mee beslissen over onder meer de rekening van het vorige jaar, de begroting van het nieuwe werkjaar en de benoeming van de bestuurders. De volgende algemene vergadering vindt plaats in Waregem, zaal de Roose, Den Biest, Smedenstraat z/n op 28 maart om 10 uur. Noteer alvast de datum in uw agenda.

Reisverslag Congo-missie 24 mei – 4 juni 2008

door Hilde Deman, medewerkster Broederlijk Delen en Pax Christi.

De berichtgeving ging de laatste tijd voortdurend over de conflictueuze toestand in de Kivustreek die geconfronteerd wordt met een problematiek waarmee ook Rwanda te maken heeft. Daarom dachten wij dat onze lezers met belangstelling onderstaand reisverslag uit de getroffen regio zouden lezen.

Van 24 mei tot 4 juni trokken Jo Hanssens, voorzitter van Pax Christi Vlaanderen, en ik op missie naar Butembo, Goma en Bukavu (Noord- en Zuid-Kivu). Het was voor mij een goede gelegenheid om de partners van Pax Christi Vlaanderen in de regio te leren kennen. Tegelijkertijd lanceerden we, samen met de mensen van Pax Christi Bukavu, het vormingsproject 'S'entendre sur les rives des lacs' in het Centre Amani van Bukavu, een project dat loopt tot eind 2009 en gesubsidieerd wordt door het Belgische Ministerie van Buitenlandse Zaken. Tussen nu en november 2009 zullen nog 5 ontmoetingen en vormingen plaatsvinden, telkens voor een ander doelpubliek (jongeren, vrouwen, religieuze leiders, enz.) en op een andere locatie: 2 trainingen in Oost-Congo, 2 in Rwanda en 2 in Burundi.

Bij aankomst worden we na een kort verblijf in de Foyer de la Charité in Kigali, de hoofdstad van Rwanda, door chauffeur Innocent tot aan de grens met de Democratische Republiek Congo (DRC) gereden. De tocht duurt langer dan verwacht wegens de verslechterde toestand van het wegdek in Rwanda, vooral na Butare. Zondagnacht brengen we door in Bukavu en na een vergadering met de mensen van Pax Christi Bukavu aan de haven, vertrekken we op maandag 26 mei met de boot richting Goma. We moeten vroeger dan voorzien vertrekken doordat president Kabila diezelfde dag naar Bukavu komt voor de feestelijke opening van een nieuwe snelweg van de luchthaven van Bukavu tot aan zijn nieuwe villa. Volgens sommigen een traject van 30 km, nog langer volgens anderen. De weg is een 'cadeau' van de Chinezen aan de Congolese Staat en past in het kader van de '5 grands chantiers' van president Kabila's actieprogramma: (i) onderwijs en gezondheidszorg, (ii) tewerkstelling, (iii) infrastructuurwerken, (iv) onderdak en (v) nutsvoorzieningen, met name water en elektriciteit.

Het verblijf in Goma maakt een grote indruk op Jo en mij, de levensomstandigheden van de mensen daar zijn onmenselijk. Goma is zwaar toegetakeld door de oorlog, maar ook door de grote vulkaanuitbarsting van 2002 en door een vliegtuigcrash van enkele maanden geleden, die een diepe krater heeft geslagen in het midden van het stadscentrum. In Goma is ook een grote aanwezigheid van internationale ngo's en de MONUC (Mission de l'Organisation des Nations Unies pour le Congo), de VN-vredestroepenmacht in de DRC.

Donderdag 29 mei keren we terug van Goma naar Bukavu, ditmaal niet met een speedboot maar met een grote overzetboot, die ons nog beter de kans geeft om te genieten van het prachtige Kivumeer. Het uitzicht over de oevers van het Kivumeer, met langs de ene kant de DRC en langs de andere kant Rwanda schept de juiste sfeer voor de start van het project 'S'entendre sur les rives des lacs' enkele dagen later.

Voor het echter zover is, hebben Jo en ik nog enkele dagen om Bukavu wat beter te leren kennen. Onze collega's van Pax Christi Bukavu nodigen ons uit op hun bureau, gelegen in Kadutu, een van de 'quartiers populaires' van Bukavu. Die locatie is bewust gekozen omdat Pax Christi het belangrijk vindt aanwezig te zijn tussen de mensen in de armere wijken. De mensen van de wijk appreciëren de aanwezigheid van Pax Christi dan ook erg en vaak worden activiteiten voor en met mensen uit de wijk georganiseerd, zoals concerten voor vrede of voetbalwedstrijden met de plaatselijke jongeren. De meeste grote internationale ngo's hebben hun bureau in het stadscentrum van Bukavu waar bijvoorbeeld internetverbinding te krijgen is, maar mede door hun aanwezigheid rijzen de huurprijzen in dat stadsdeel de pan uit. Een deel van de lokalen van Pax Christi Bukavu werd door de aardbeving van februari 2008 zwaar vernield. Pax Christi Vlaanderen helpt momenteel de Congolese collega's in hun zoektocht naar fondsen voor de heropbouw.

De volgende dag worden we uitgenodigd door Marie-Louise Balagizi, de coördinatrice van Pax Christi Bukavu, om bij haar thuis te komen dineren. Ze woont samen met haar kinderen, schoonzus en nichtjes in een klein huisje in een van de armere wijken van Bukavu. De komst van twee 'muzungu's' (blanken) in de wijk wordt op veel nieuwsgierigheid en hilariteit onthaald. De hutjes van de wijk zijn gebouwd op een steile heuvelflank. Van zodra het wat te hevig regent, gaan dan ook vele huisjes aan het schuiven. Naast Congolezen wonen in deze buurt ook veel Rwandese vluchtelingen en schijnbaar verloopt het samenleven hier zonder al te grote problemen.

Op zaterdagvoormiddag 31 mei trekken we samen met Jean Bercky, een oude vriend van Jo, naar de Communauté Pain de Vie in Kabare, op 20 minuten rijden van Bukavu. In deze gemeenschap wonen Jean en zijn vrouw en kinderen samen met enkele andere families. Verder zijn er op hetzelfde domein ook een schooltje, een naaiatelier voor jonge alleenstaande moeders en een metselaars- en garagistenatelier voor gedemobiliseerde soldaten. Er staat ook een molen die enkele jaren geleden is aangekocht met hulp vanuit Vlaanderen. Hiermee maken ze nu zelf meel, die ze verkopen om te helpen voorzien in het dagelijkse levensonderhoud.

Op weg naar Kabare passeren we groepjes Congolezen die bezig zijn de weg schoon te maken en te onderhouden. Het is een soort van gemeenschapswerk waartoe alle dorpelingen elke zaterdagmorgen worden opgeroepen. We komen ook voorbij enkele nederzettingen en woonwijken van soldaten van de FARDC (Forces Armées de la République Démoctratique du Congo), het nationale leger. Ze wonen met hun familie in kleine haastig in elkaar gestoken hutjes of in oude arbeidershuisjes die nog dateren uit de koloniale tijd. Het valt meteen op dat alle ramen en de voordeur weggenomen zijn en de gaten opgevuld werden met bakstenen. Omdat de soldaten al enkele maanden geen soldij meer ontvangen, zien ze zich genoodzaakt hun ramen en deuren te verkopen om wat inkomsten te hebben.

De dicht beboste heuvels rond Kabare vormen een ideaal schuilgebied voor de Rwandese Hutu-rebellen van de FDLR (Forces Démocratiques de Libération du Rwanda). In het nauw gedreven, zakken deze rebellen wel eens af naar het dorp om te plunderen en soms ook om te verkrachten of te moorden. Het grootste deel van de tijd blijven deze rebellen en hun families echter in de wouden. Vele Rwandese vluchtelingen zijn intussen met Congolese vrouwen getrouwd en er wonen ook veel jonge kinderen in de wouden. Ze wonen er in zeer moeilijke omstandigheden: er zijn geen faciliteiten voor gezondheidszorg of onderwijs en eten is ook moeilijk te verkrijgen. Het sterftecijfer ligt dan ook zeer hoog. Soms brengt Jean Bercky hen geneesmiddelen, suiker of melk in poeder, wat zij erg appreciëren. De kinderen die in de wouden geboren worden genieten geen onderwijs of gezondheidszorg. Het zal ook heel moeilijk worden om deze kinderen later te re-integreren in de maatschappij eens de rebellen vrijwillig uit de wouden komen of eruit verdreven worden.

Op zaterdagavond 31 mei gaat de opleiding voor trainers in het Centre Amani (Swahili voor ‘vrede’) in Bukavu dan van start. Dat is meteen het startschot voor het nieuwe project ‘S’entendre sur les rives des lacs’. In totaal hebben we 28 deelnemers: 7 Burundezen, 7 Rwandezen en 14 Congolezen uit het Oosten van het land (Goma, Butembo, Bukavu, Uvira). Na het gezamenlijke diner volgt een welkomstwoordje door Jo, Marie-Louise en mezelf en we vragen de deelnemers ook zichzelf even voor te stellen en ons te vertellen wat ze concreet verwachten van deze training. De verwachtingen die vaak terugkomen zijn: concrete instrumenten toegereikt krijgen om conflicten geweldloos op te lossen, nieuwe contacten leggen en netwerken verder kunnen uitbreiden, *best practices* uitwisselen, nieuwe conflictanalysemodellen aanleren die we kunnen doorgeven aan onze organisaties en gemeenschappen, etc. We spreken ook samen met de deelnemers enkele regels af voor het goede verloop van de training. Daarna volgt een kort spel om de namen te oefenen, en dan is het tijd voor wat ontspanning met een drankje en een babbel.

Zondagmorgen 1 juni trekken we samen naar de misviering in de kathedraal van Bukavu, die mee voorgegaan wordt door Jo en door Abbé Télésphore, een van onze deelnemers uit Butembo. Daarna volgt de officiële opening van de training, die bijgewoond wordt door vertegenwoordigers van de gouverneur, justitie en het verkiezingscomité, evenals door de chef van de civiele missie van de MONUC. Elke spreker benadrukt het belang van vorming en samenwerking in de promotie van een duurzame vrede en van stabiliteit in de regio. Na de speeches volgt een receptie en een groepsfoto.

Terug in het Centre Amani starten we omstreeks 15u met het eerste trainingsatelier rond het thema ‘verzoening: mogelijkheden en obstakels’, gefaciliteerd door Jo. Na een deel theorie behandelt Jo de vragen en opmerkingen van de deelnemers en daarna worden ze in groepjes verdeeld, telkens bestaande uit de drie nationaliteiten, en worden ze aan het werk gezet rond enkele concrete opdrachten. Na de koffiepauze komt elk groepje het resultaat van hun besprekingen presenteren. Ik kan me niet weerhouden om op te merken dat geen enkele van de 6 groepjes een vrouwelijke woordvoerster heeft gekozen en moedig de vrouwelijke deelneemsters aan om morgen wat actiever deel te nemen. Na het avondmaal neemt Jo de tijd om het nieuwe project uitvoerig voor te stellen aan de deelnemers en hij vraagt hen tevens tegen de volgende avond reflectiegroepjes te vormen om de volgende trainingen mee te helpen uitdenken en voorbereiden.

Op maandag 2 juni gaan we in de voormiddag aan de slag rond het thema ‘geweldloze conflicthantering en dialoog’. Jo en ik stellen elk een zeer praktisch toepasbaar instrument voor om conflicten te analyseren en op een geweldloze manier op te lossen. Ik geef ook wat uitleg over het ontwikkelen van een strategie voor geweldloze acties. Na een rondje vragen en antwoorden, geven we de deelnemers weer enkele oefeningen mee om deze instrumenten toe te passen op voor hen bekende situaties (werk, familie, interpersoonlijk en maatschappelijk niveau). Bij de presentaties komen deze keer gelukkig de vrouwen meer aan bod!

In de namiddag geeft Abbé Justin NKUNZI, directeur van de Commission Diocésaine Justice et Paix van Bukavu, een uiteenzetting over de rol van ngo’s in het bevorderen van vreedzaam samenleven in de regio van de Grote Meren en in de implementatie van de akkoorden van Goma. Na zijn uiteenzetting volgt een uitvoerig debat met de deelnemers. Na het avondeten worden enkele fragmenten uit ‘A Force More Powerful’ getoond, een documentaire die een mooi overzicht schetst van 100 jaar geweldloos verzet sinds Gandhi. Daarna gaan we aan de slag om het project ‘S’entendre sur les rives des lacs’ verder te bespreken en ook een indeling te maken van de deelnemers in reflectiegroepjes die zullen instaan voor de voorbereiding van de volgende trainingen.

Dinsdag 3 juni volgen ‘s ochtends nog enkele woorden van dank en worden de certificaten van de training uitgedeeld aan de deelnemers. Er volgt een uitvoerig afscheid met vele foto’s en daarna stappen Jo en ik in de auto om terug te keren naar Kigali waar we ’s avonds onze vlucht richting Brussel zullen nemen.

Foto: Protos - Muhanga, zie pagina 10

Hieronder volgt de presentatie van een aantal projecten die de Provincie Oost-Vlaanderen sinds een aantal jaren financieel ondersteunt in de Zuidprovincie van Rwanda (de vroegere Provincie Gitarama).

BIJENTEELT VOOR DE ECONOMISCHE ONTWIKKELING VAN RWANDA (ARDI-UMUBANO)

De bijenteeltsector wordt beschouwd als een van de voornaamste landbouwsectoren die zonder de tussenkomst van de grond op een efficiënte wijze kan bijdragen tot de bestrijding van de armoede in Rwanda. Deze keuze is des te meer verantwoord daar 90 % van de Rwandese bevolking op de heuvels enkel van overlevingslandbouw leeft en de demografie een enorme druk uitoefent op het landbouwareaal.

De bijenteelt vereist geen grote exploitatieoppervlaktes noch zware investeringen en kan voor extra inkomsten zorgen die kunnen bijdragen tot de economische ontwikkeling van de betrokken bevolkingsgroepen.

Sinds 2003 ontwikkelt de "Rwandese Vereniging voor Geïntegreerde Ontwikkeling" (ARDI) samen de "Vlaams-Rwandese Vereniging UMUBANO vzw-ngo" door middel van de financiële ondersteuning van de overheid (DGOS) en de Provincie Oost-Vlaanderen een promotieprogramma van de bijenteeltsector in de Zuidprovincie (Sectoren Kamonyi, Ruhango en Muhanga).

Dankzij de promotie van moderne bijenteelttechnieken, de bouw van moderne infrastructuur, de ter beschikkingstelling van moderne inputs en de ondersteuning van de valorisatie van de imkerproducten, wordt de bijdrage van de bijenteeltsector tot de economische ontwikkeling van de bevolking steeds duidelijker.

Enkele sprekende resultaten:

- 821 imkers waaronder 123 vrouwen kregen een opleiding in moderne bijenteelttechnieken
- 41 moderne bijenstallen die als beschutting voor de bijenkorven dienen, werden gebouwd
- 219 moderne bijenkorven en accessoires werden ter beschikking van de imkers gesteld in de vorm van hernieuwbare kredieten
- 2 inzamelcentra werden gebouwd en uitgerust in de sectoren Manyana en Kinihira (in de districten Ruhango ent Muhanga).

Op basis van deze activiteiten, wordt de bijenteelt voortaan gezien als een beroep dat een rol kan spelen in de strijd tegen de armoede.

De socioculturele hinderpalen die de deelname van de vrouwen aan de productieactiviteiten van de bijenteelt vroeger in de weg stonden, worden stilaan overwonnen, want het aantal vrouwen tewerkgesteld in de verschillende organisatorische structuren van de sector blijft voortdurend stijgen. Van 3,4 % in 1999 is de deelname van de vrouwen gestegen tot 24 % in 2008.

Foto ARDI: Integratie van de Rwandese vrouwen in de bijenteeltsector

De bijenteeltproductie is aanzienlijk toegenomen omdat de bijenkorf van het type Langstroth dat in Rwanda wordt gepromoot gemiddeld 28 kg honing per bijenkorf per seizoen produceert terwijl de traditionele bijenkorf slechts 3,5 kg honing voortbracht.

Het merendeel van de imkers zijn in coöperaties georganiseerd die onafhankelijk zijn en op een autonome manier worden beheerd. Acht bijenteeltcoöperaties zijn operationeel in de interventiezone en krijgen technische en organisatorische steun van ARDI.

Foto ARDI: Een verzameling bijenkorven van het type Langstroth

Deze coöperaties worden technisch begeleid in het ontwerpen en opstellen van reglementaire teksten en de versterking van de institutionele capaciteiten voor het verkrijgen van de rechtspersoonlijkheid op het niveau van het Ministerie van Handel en de Promotie van de Coöperaties. Bovendien leren zij hun eigen zakenplannen opstellen die geloofwaardig zijn bij de financiële instellingen zodat duurzame investeringen kunnen worden

De socio-economische impact van deze steun is aanzienlijk:

- De sociale uitsluiting in de economische ontwikkelingsactiviteiten wordt beperkt.
- De inkomsten per imkergezin zijn in de loop van 4 jaar met 28,5 % verbeterd.
- 86,3 van de imkers betalen regelmatig de gemeenschappelijke solidariteitskosten voor de gezondheidszorg, "*Mutuelles de santé"* (ziekenfonds) genaamd.
- De schooluitval in de gezinnen van de omkaderde imkers is met 26,2 % verminderd.
- Het landbouwrendement verhoogt ook gevoelig omdat de bijen een actieve rol spelen in de bestuiving van de insectenbloemige planten.
- Op macroniveau heeft de Rwandese regering de bijenteelt uitgekozen als een van de takken die de economische ontwikkeling van Rwanda kunnen stimuleren. Daarom werd op dat vlak een strategisch plan ontwikkeld door de ministerraad en wordt er aan een sectoraal beleid gewerkt.
- De actoren van de waardeketen van de bijenteeltsector werden gemobiliseerd en ook de privésector heeft steeds meer belangstelling voor de bijenteelt.
- De Rwandese honing werd door het Rwandees bestuur van de standaardisatie gecertificeerd.

Foto ARDI: Deelname van de Rwandese imkers aan de Api Expo Africa georganiseerd te Kampala / Uganda van 20 tot 25 oktober 2008.

Niettegenstaande de reeds geleverde inspanningen, blijven uitdagingen bestaan zowel bij de toeleveranciers van de productieketen als bij de afnemers van de bijenteeltproducten. De imkercoöperaties blijven institutioneel kwetsbaar, de productie is zwak in vergelijking met de vraag naar bijenteeltproducten, de bijenteeltinfrastructuur is onvoldoende om de producten te valoriseren en de ontwikkelingsactoren in de waardeketen zijn niet talrijk genoeg, vooral in de privésector.

Met de uitbreiding van het promotieprogramma van de bijenteelt in 2008-2009, spitst de aandacht van ARDI zonder toe op de ondersteuning van de institutionele inrichting van de coöperaties, de versterking van de moderne bijenteelttechnieken om de productie te verhogen en de bijenteeltproducten te valoriseren. Aldus zal de commercialisering van de productie vlotter verlopen.

Voor de realisatie van het actieplan 2008-2009 geniet Ardi de steun van de overheid (DGOS), de Provincie Oost-Vlaanderen, 11.11.11, de stad Waregem en Umubano. Ook u kunt ons helpen door uw bijdrage voor de bijenteelt te storten op het nummer 068-2406576-33 met de aanduiding "steun bijenteeltproject". Vanaf 30 euro ontvangt u een fiscaal attest. Wie minstens 100 euro stort, wordt erelid van Umubano.

Drinkwater, sanitatie en irrigatie in het district Muhanga (COFORWA-PROTOS)

In Rwanda heeft bijna 70% van de rurale bevolking toegang tot drinkwater. Toch blijven er nog belangrijke gebieden en groepen die geen toegang hebben tot beschermde bronnen of publieke waterpunten. Minder goed is de situatie wat betreft hygiëne en sanitatie: gemiddeld heeft slechts 38% van de rurale gezinnen een afdoende hygiënische latrine.
Inzake Integraal WaterBeheer (IWB) is Rwanda in belangrijke mate betrokken bij het Nile Basin Initiative, dat alle landen van het Nijlbekken samenbrengt voor studies en programma's. IWB is in Rwanda nog een vrij nieuw begrip, maar krijgt sterke promotie door dit internationale initiatief.

Sinds 1996 werkt de Vlaamse NGO PROTOS in Rwanda voor een betere watervoorziening. Met de Rwandese partner COFORWA kregen zo reeds meer dan 30.000 mensen toegang tot veilig drinkwater. COFORWA heeft een jarenlange ervaring opgebouwd rond het aanleggen van drinkwatersystemen en broncaptaties (beschermde bronnen) en werd de laatste jaren ook actief op het vlak van sanitatie en hygiëne. Het programma in het district Muhanga wordt nu uitgebreid met kleinschalige irrigatie, erosiebescherming en integraal waterbeheer.

Waterbeheer is een belangrijk thema in de hele regio van de Grote Meren, o.m. wegens de hoge bevolkingsdruk, de intensieve landbouw en de zeer grote afhankelijkheid van de landbouwsector. Het is tevens een thema waarover verschillende partijen het wel eens over moeten worden, ook al hebben ze tegenstellingen op andere domeinen. Het kan dus mee een rol spelen in strategieën voor de vredesopbouw. Ten slotte is participatief waterbeheer een ingangspoort om democratisering van het lokale bestuur en de decentralisatie te consolideren, door ze concrete vorm en inhoud te geven.

Muhanga telt 320.000 mensen, waaronder nog steeds 120.000 zonder zuiver drinkwater. De toegang tot sanitatie en de kennis over hygiëne en watergebonden ziektes is nog lager. De hoge bergen en de steile hellingen maken dat de problemen van erosie en bodem- en waterverlies zich zeer acuut stellen. Met een bevolking die voor 98% van de landbouw leeft, brengt deze erosie het overleven van de mensen zelf in gevaar. Er zijn een groot aantal moerassen en waterrijke valleien tussen de heuvels, waarin sinds een tiental jaren de rijstteelt veel uitbreiding kent. In alle kleinere moerassen gaat het hierbij om een spontane ingebruikname door de lokale boeren, maar zonder begeleiding vanwege de overheid of van lokale ontwikkelingsorganisaties. De rijstproductie kan hier beduidend verhogen, indien er een betere waterbeheersing zou zijn. Anderzijds is de geleidelijke aanslibbing, als gevolg van de erosie van de nabij gelegen hellingen, een belangrijke belemmering voor een efficiënt en duurzaam gebruik van irrigatie- en drainage-infrastructuur.

Foto: Protos. Beschermde bron

In de komende 3 jaar willen PROTOS en haar Rwandese partners :

- Duurzame drinkwatervoorziening realiseren voor 7.500 mensen, door drie gravitaire waterleidingen te bouwen (of te rehabiliteren), 30 bronnen te capteren en te beschermen, en 6 regenwateropvangsystemen te bouwen;
- Demonstratie-installaties bouwen voor hygiëne en sanitatie, vooral in publieke plaatsen: scholen, markten, commerciële centra.
- Het waterbeheer in de rijstvelden verbeteren.
- Anti-erosie maatregelen treffen op de hellingen: aanleg van terrassen en/of aanbrengen van anti-erosie mechanismen zoals vegetatieve banden volgens de hoogtelijnen en boslandbouwtechnieken.
- Het district en de associatieve waterregies begeleiden tijdens het aanpassingsproces die het nieuwe Rwandese waterbeleid voor hen bepaalt.

Het programma heeft een totaal budget van € 603.743 over 3 jaar. 80% wordt gesubsidieerd door de Belgische overheid. PROTOS moet zelf 20% inbrengen waarvan de provincie Oost-Vlaanderen € 18.000

HOME DE LA VIERGE DES PAUVRES IN GATAGARA (CARAES)

De Provincie Oost-Vlaanderen steunt het HVP al een heel aantal jaren. Enerzijds gaat het om steun aan de algemene werking van dit centrum voor kinderen met een fysieke handicap. Anderzijds (nu voor het derde jaar) om ondersteuning van een CBR-project (community based rehabilitation) waarbij we trachten om de zorg die kinderen met een fysieke handicap nodig hebben ook buiten de eigenlijke voorziening in Gatagara ter beschikking te stellen. Dit project omvat huisbezoeken aan de families waar kinderen met een fysieke handicap wonen. Op die manier kunnen de kinderen blijven functioneren binnen hun vertrouwde omgeving. Dat is soms een probleem voor kinderen die jarenlang in een voorziening werden opgenomen.

Het centrum Home de la Vierge des Pauvres (HVP) in Gatagara verzorgt en begeleidt kinderen en jongeren met een fysieke handicap ten gevolge van polio of verwondingen aan de onderste ledematen sinds 1960. Het ligt op ongeveer 100 km van de hoofdstad Kigali, op de weg tussen de hoofdstad en Butare (de tweede belangrijkste stad van het land). Kinderen en jongeren tussen 4 en 20 jaar kunnen er terecht voor een chirurgische ingreep, revalidatie en orthopedisch materiaal. Inzake revalidatie kunnen ook volwassenen met een fysieke handicap er terecht. Het HVP is het grootste en oudste centrum voor kinderen met een handicap in Rwanda.

Tijdens de soms jarenlange revalidatie krijgen deze jongeren de kans om onderwijs te volgen en/of een beroep aan te leren. Er is een lagere school, een laborantenopleiding en informaticaopleiding (beide secundair onderwijs, sinds oktober 2003 overgebracht naar Butare) en er zijn verschillende beroepsateliers (schrijnwerkerij, landbouw, garage, laswerk). Op deze manier krijgen deze jongeren niet alleen een fysieke rehabilitatie, maar ook een intellectuele en professionele vorming, zodat de reïntegratie in de maatschappij als gehandicapte een stuk vlotter kan verlopen. Binnen het HVP, maar gesitueerd in Rwamagana, is er ook een blindenschool, waar blinde kinderen begeleid worden en onderwijs kunnen volgen zodat ook zij kansen krijgen om in de maatschappij te functioneren. Vermelden we in het bijzonder de opleiding kiné-massage voor blinden (die op deze manier hun uitzonderlijke tastzin ten volle kunnen benutten). Het HVP wil dus een centrum zijn waar personen met een handicap hun lichamelijke, intellectuele en morele capaciteiten kunnen ontwikkelen ten einde een waardevol en zelfstandig lid te worden van de Rwandese samenleving.

De uitstraling van dit centrum is groot: kinderen uit geheel Rwanda komen naar dit Orthopedagogisch Centrum om het rechtopstaand te verlaten, met bovendien de troef van een degelijke opleiding in handen, wat hun kansen op reïntegratie in de maatschappij - ondanks hun handicap - aanzienlijk vergroot. Zonder de inbreng van dit centrum waren deze kinderen de rest van hun leven veroordeeld tot de bedelstaf en de sociale marginaliteit.

In totaal verblijven er in Gatagara meer dan 500 gehandicapte kinderen in internaatsverband. Ook kinderen uit de omgeving van Gatagara kunnen er de lagere school volgen. Op die manier bewaart men het contact met de leefgemeenschap en bevordert men de positieve beeldvorming omtrent kinderen met een handicap. Op jaarbasis behandelt het HVP ongeveer 3.000 personen met een lichamelijke of sensoriële handicap en verschaft het onderwijs aan ongeveer 800 kinderen met een handicap (Gatagara, Rwamagana en Butare samen).

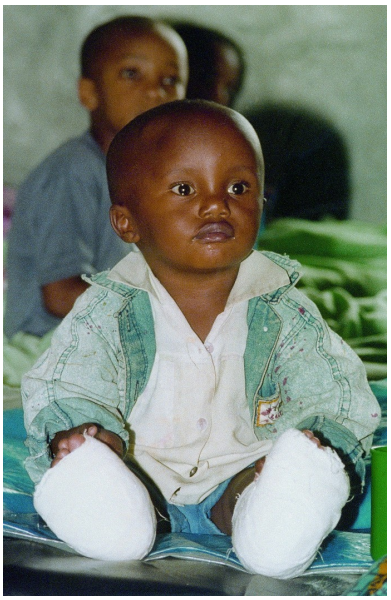

Op grond van de lange geschiedenis van HVP en de verscheidenheid, kwaliteit en ervaring op het gebied van zorg, revalidatie en reïntegratie, heeft de Rwandese overheid het statuut van nationaal referentiecentrum voor personen met een handicap aan haar toegekend.
Vanwege dat speciale statuut is HVP een belangrijke partner voor anderen werkzaam in de zorg voor personen met een handicap wat betreft de verspreiding van kennis en de kwaliteit van de verstrekte zorg.

HVP is medeoprichter van de FACHR (Federatie van Verenigingen en Centra voor Gehandicapten in Rwanda) en van ACHAC (Vereniging van Gehandicaptencentra in Centraal-Afrika). HVP is lid van het comité van de Regionale Coördinatie (RCO) van het samenwerkingsverband CARAES dat zich inzet voor de ontwikkeling en verspreiding van orthopedagogische zorg en geestelijke gezondheidszorg in Centraal Afrika.

Home de la Vierge des Pauvres (HVP—Gatagara—B.P. 1134 Kigali
Tel. 00250 08 30 33 70 -Algemeen directeur: Br. Népomuscène Gatali

Sportcentrum 'Wesley Sonck' voor de jeugd van Runda

In het kader van het humanitaire project "Keep Africa Alive and Kicking" zet Wesley Sonck mee zijn schouders onder een nieuw project in Runda (Rwanda).

Runda is één van de 12 sectoren die samen het district Kamonyi in de zuidelijke provincie van Rwanda vormen. Runda ligt aan de poort van de hoofdstad Kigali.
Op deze locatie wil Wesley Sonck samen met vzw Africateam en met de steun van Club Brugge (Allemoale Thope) een sportcentrum oprichten. De omkadering van jongeren en wezen door sport en recreatie is van levensbelang in hun opvoeding. Recreatieve en sportieve activiteiten vormen immers een mechanisme voor onderwijs en een evenwichtige groei.
Om dit sportcentrum te verwezenlijken wordt er op verschillende manieren geld ingezameld:

Verkoop van gepersonaliseerd sportmateriaal

Grote bedrijven of KMO's kunnen gepersonaliseerd sportmateriaal kopen. Dit materiaal wordt voorzien van het bedrijfslogo en een exclusieve handtekening van Wesley Sonck.
Bedrijven kunnen dit materiaal schenken aan hun klanten, prospecten of werknemers. Ze zijn ook steeds vrij om het aangekochte materiaal te schenken aan het sportcentrum in Runda.

Veiling Europese shirts Club Brugge

Dankzij de steun van Club Brugge en hun sociaal engagement (Allemoale Thope) krijgen bedrijven de kans om een uniek shirt te kopen van één van de spelers van de eerste ploeg van Club Brugge.
De shirts werden gedragen door spelers tijdens de poulefase in de Uefacup. De shirts zullen per opbod worden verkocht op een nader te bepalen datum.

Vrijblijvende donaties

Iedereen kan steeds vrijblijvende donaties schenken op het rekeningnummer:
779 - 5979394 – 57.

Met dit initiatief hoopt vzw Africateam de basis te kunnen leggen voor verschillende sportcentra verspreid over heel Afrika. Meer informatie op http://www.africateam.be

Over VZW AFRICATEAM

Aanvankelijk werd in 1983-1984 - intussen bijna 25 jaar geleden - de erkende ngo NINAFRI opgericht. NINAFRI organiseerde in totaal zes humanitaire expedities met konvooien om de oorspronkelijke doelstellingen te realiseren. In 2004 werd de humanitaire organisatie EURAFRI opgericht. In het verlengde van NINAFRI/EURAFRI werd de nieuwe vzw Africteam opgericht.
Het pilootproject 'Sportcentrum Wesley Sonck' loopt in samenwerking met de vzw Gasabo die ter plaatse samen met het ministerie van Sport & Cultuur het project coördineert. Daarnaast maakt het project deel uit van het sociaal programma "Allemoale Thope" van Club Brugge. In 2007 heeft Club Brugge dit sociaal project opgericht met de bedoeling om aan zijn sociale roeping tegemoet te komen. Het ondersteunt grote en kleine projecten in binnen- en buitenland. Ook Wesley Sonck is erop gebrand zijn steentje bij te dragen aan de verwezenlijking van dit duurzame project.

Voor meer informatie kan u terecht bij:
SMB organisation - Frederik Cuyvers—Commerciële cel vzw Africateam
fc@smborganisation.be GSM: 0484/36 40 46—Tel: 011/230 433

DIOGENE «ATOME» NTARINDWA
door Christophe Devriend, Culture&Dépendances,
vrij vertaald door Guido Huysmans, directeur Afrikafilmfestival

Diogène Ntarindwa is van Rwandese origine maar werd geboren als vluchteling in 1977 in Burundi. Als adolescent ging hij zich aanbieden bij het Rwandees Patriottistisch Front en werd gedemobiliseerd op zijn negentiende. Na zijn rechtenstudies in Rwanda wordt hij in 2002 student in het Conservatorium van Luik.
Heel sterk gehecht aan zijn land Rwanda en aan het drama dat het heeft gekend, kiest Diogène vandaag, om het verhaal van zijn leven te vertellen: een oorlog die hem terugbrengt naar het land van zijn voorouders, zijn bestaan als vluchteling in Burundi, een onderzoek naar zijn identiteit, het belang van het geheugen...
Met het Luikse Groupov speelde hij in het bekende stuk ‘Rwanda 94’.
Nu was hij in België met ‘Carte d’Identité‘. Hierin vertelt hij ons zijn verhaal en dat van zijn land. We maken kennis met zijn leraar Afrikaanse geschiedenis, zijn schoolvrienden met wie hij 'oorlogje speelde' voordat de echte oorlog begon, zijn ouders en grootouders, zijn instructeurs bij het Rwandees Patriottisch Front, en vele anderen... ‘Carte d’Identité’ zou de echte geschiedenis van Diogène 'Atome' Ntarindwa kunnen zijn, een geschiedenis die hij ondanks alles met veel humor vertelt.
Deze coproductie van Théâtre de Namur/Centre Dramatique, Théâtre de Poche, la Charge du Rhinocéros en Groupov, was een groot succes in Brussel ... én Kigali.

"Een dag vroeg de instructeur 'Wat is de enige naam die de geschiedenis zal herinneren ? En je moest dan zijn naam zeggen. Dat vond hij leuk. Want hij wist, dat eenmaal de oorlog ten einde was, zijn naam bij de menigte onbekenden zou terechtkomen die de Geschiedenis niet zal onthouden ."

DIOGENE « ATOME » NTARINDWA

Naar aanleiding van de lancering van het stuk ‘Carte d’Identité’ in Théâtre de Poche in Brussel.

Culture&Dépendances : Wat is de bedoeling geweest van het stuk ‘Carte d’Identité’ ?
Diogène "Atome" Ntarindwa: Het gaat over de relatie tussen de grote en de kleine geschiedenis, mijn kleine geschiedenis. Ik heb als Rwandees geboren in Burundi enkele belangrijke momenten en personages geïdentificeerd. Het is dus sterk gecentreerd rond Burundi. Ik spreek veel over de personages uit de regio die men de regio van de Grote Meren noemt. Maar ik keer ook terug naar de politieke beslissingen uit de jaren ’60. Om te kunnen verklaren waarom mijn ouders naar Burundi moesten vluchten. Ik ben niet van dit land, ik ben van elders. Dat is het thema van het stuk.

Foto: Guido Huysmans

C&D : Hoe kwam het stuk tot stand ?
D.A.N.: In het secundair was ik altijd geïnteresseerd in drie thema’s die zijn geheugen, ballingschap en identiteit. Het waren de belangrijkste thema’s van mijn lectuur. Deze thema’s boeiden me zonder dat ik echt bewust was van het pijnlijke verhaal van mijn ouders. Ik las veel maar ik schreef ook. En natuurlijk waren dat dezelfde thema’s. Nadien op de universiteit ben ik begonnen met amateurtheater met eveneens dezelfde thema’s. Toen Philippe Laurent naar het conservatorium van Luik kwam met het project Carte d’Identité en met als onderwerp de kleine en grote geschiedenis en de relatie tussen beide heeft me dit onmiddellijk geïnterpelleerd. Het was een project dat altijd is blijven gisten in mij. Uiteindelijk heb ik een producer gevonden en partners voor de vertoningen en ‘Carte d’Identité’ was geboren !

C&D: Je bent zowel auteur als acteur. Hoe gaat u met die dubbele functie om?

D.A.N.: Het is de eerste maal dat ik beide doe. Het is een delicaat proces vanaf het begin. Het is niet alsof ik zou praten over Rusland van de 17de eeuw, ik ben sterk betrokken bij dit stuk. Als ik mijn vader speel, krijgt dat een bepaalde betekenis. Ik ben heel erg bezig met de perceptie van de ander. En door me te veel zorgen te maken doe ik te weinig uit angst om te veel te doen. Want ik weiger de vervallen in pathos. Ik hou ervan op een lichtvoetige manier te praten over serieuze dingen.

Maar het geeft ook een ongelooflijke vrijheid. Het is geen toneelbewerking.. Ik heb zelf de belangrijkste momenten gekozen. Ik doe dat met vrijheid en plezier. Het thema dat in alle boeken over Rwanda terugkomt is de genocide. Maar enkel de genocide centraal stellen dreigt andere realiteiten in de schaduw te stellen die de genocide mogelijk hebben gemaakt. De moordpartijen in de jaren voordien spelen een belangrijke rol. De vraag is hoe jongeren die volgens sommigen niets te kort kwamen de wapens opnamen. Jongeren met wie ik sprak over Victor Hugo en Einstein, mannen die voor hen een model waren. Ze hadden duidelijke toekomstperspectieven, studies, carrière en dan, opeens veranderen ze van dromen. Ze willen terugkeren en vechten voor hun land dat ze drie maand eerder niet kenden. Het zijn momenten die voor de meeste mensen die rond Rwanda werken wat in de marge blijven. Maar het zijn die momenten die voor mijn belangrijk zijn. Zelfs al heb ik me altijd afgevraagd of ik het recht had om op deze manier te praten. Tot vandaag zei ik tot mezelf 'nee'. Maar nu heb ik ja gezegd! .
De herinneringsplicht heeft de overhand gehad op mijn aarzeling.

C&D : Het stuk zal opgevoerd worden in Afrika. Hoe zullen de reacties verlopen?
D.A.N. : Het zal opgevoerd worden in Rwanda in juli (1) en misschien ook in Burundi.
Het is duidelijk als men namen noemt die iedereen kent, de perceptie anders is. Praten over Mobutu in Kinshasa of Kroatië ligt volledig anders. Temeer omdat ik mijn visie geef op de dingen. Ik heb de mening of de deelname niet gevraagd van de mensen die meegewerkt hebben.
Ik ben bevreesd voor de reacties uit Rwanda. En zeker van mijn familie. De belangrijkste verteller die ik vertolk is mijn vader. Zal hij zichzelf herkennen ? Moet hij zich herkennen ? Dat is de hele betekenis van de anekdoten uit die periode, mijn anekdoten. En zelfs als ik niet aan mijn eerste uitdaging ben tegenover hen, wil ik niet provoceren. Zeker niet voor niets.

Foto: Guido Huysmans

C&D : Heb je nog andere projecten?
D.A.N. : Ja. Al een tweetal jaar werk ik aan een project van een documentaire dat zich stilaan concretiseert dankzij een enthousiaste cineast. En op het niveau van het schrijven denk ik aan het realiseren van enkele klassieke stukken over Rwanda met betrekking tot zijn pre-koloniale geschiedenis. Ik denk dat de huidige generatie dit nodig heeft. Ten slotte heb ik gewerkt aan
een project over de relatie tussen Burundi en Rwanda, in tijden van oorlog en vrede.

(1) Nvdr: de voorstelling heeft intusssen tweemaal plaatsgevonden in Rwanda en de reacties waren zeer positief.

BERICHT aan de lezers - AVIS aux lecteurs
UMUBANO Nieuwsbrief is het tijdschrift van de Vlaams-Rwandese Vereniging Umubano vzw-ngo.
Bankrekening: 068-2406576-33. De abonnementsprijs is 25 EUR.
Redactiecomité: Jean-Pierre Roobrouck, Jeannick Vangansbeke, Lorrie Vandeginste.
Druk: ABC-Drukkerij (Meerbeke-Ninove). Foto's: Umubano, tenzij anders vermeld.
Ver. uitgever: Jean-Pierre Roobrouck, Ter Beke, 2 – 8570 Vichte
Tel. 056 77 96 81. E-mail: Jean-Pierre.Roobrouck@telenet.be
De inhoud van de gepubliceerde artikels geeft niet noodzakelijk de opinie weer van de Vlaams-Rwandese Vereniging Umubano vzw-ngo. Les articles n'engagent que leurs auteurs.

BERICHT aan de leerkrachten en leerlingen van 5de en 6de basisonderwijs
Op de website www.umubano.be vindt u de elfde katern (opgesteld door Hilde Baele en Kathleen Vandendaele) *met de laatste episode van het geïllustreerde vervolgverhaal samen met een pedagogische bespreking van heel het verhaal. Dit kan als didactisch materiaal dienen om de leerlingen op een aangename wijze vertrouwd te maken met een stukje Rwandese realiteit.*

PUBLICATIES - PUBLICATIONS

België, een parcours van herinnering, 2 delen, dl. 1: plaatsen van geschiedenis en expansie, dl. 2: plaatsen

De genocide herinneren is niet de genocide verwerken
commentaar door Jeannick Vangansbeke

Rwandese schoolkinderen bezoeken kamp Kigali, waar de tien Belgische blauwhelmen werden vermoord op 7 april 1994. Maar wie weet dat Buitenlandse Zaken naast het aangrijpende monument in dit kamp er ook nog één bekostigt voor de Rwandese slachtoffers van 1994 in België zelf? Meer bepaald in Sint-Pieters-Woluwe kan je de zuil vinden met inkepingen die de machete slagen oproepen, en een groep kraanvogels die naar het zuiden vliegen. Het werk van Tom Frantzen heeft een pendant in Kigali, gemaakt door Epaphrodite Binamungu, gericht op Brussel.

Foto: © Sarah Vanagt - Sint-Pieters-Woluwe

Maar er is meer nodig om te herinneren en te herdenken, schrijft Sarah Vanagt in het aan de Rwandese tragedie gewijde hoofdstuk van het indrukwekkende *België, een parcours van herinnering*. Naast de in politieke en academische kringen drukke verwerking via studies, verslagen en onderzoek, is theater gezelschap Groupov met haar voorstelling *Rwanda 94* de belangrijkste collectieve verwerking. Alleen heeft theater niet meer de impact die het had in het oude Griekenland.

Vanagt (°1976), die zelf geschiedenis studeerde in Antwerpen en Sussex, koos naast dit ongemeen boeiend artikel voor film als medium om haar bijdrage te leveren: met o.a. *Begin, began, begun* uit 2005 en *Power Cut* uit 2007 focust zij op de kinderen en kindsoldaten en hun deelname én verwerking van dit onvermijdelijk en onmogelijk stuk geschiedenis van Rwanda en Oost-Congo.

INHOUD – SOMMAIRE

Woord vooraf - Editorial, p. 2
Reportage, p. 5
Reisverslag Congo-missie 24 mei – 4 juni 2008,door Hilde Deman, medewerkster Broederlijk Delen en Pax Christi
Ontwikkelingssamenwerking – Coopération au développement, p. 8
- Bijenteelt voor de economische ontwikkeling van Rwanda (ARDI-UMUBANO), p. 8
- Drinkwater, sanitatie en irrigatie in het district Muhanga (COFORWA-PROTOS), p. 10
- Home de la vierge des pauvres in Gatagara (CARAES), p. 11

Info: Sportcentrum 'Wesley Sonck' voor de jeugd van Runda, p. 12
Cultuur – Culture: Diogene «Atome» Ntarindwa, door Christophe Devriend, Culture&Dépendances, vrij vertaald door Guido Huysmans, directeur Afrikafilmfestival, p. 13
Publicaties – Publications: *België, een parcours van herinnering*, 2 delen, dl. 1: plaatsen van geschiedenis en expansie, dl. 2: plaatsen van crisis en nostalgie, Bert Bakker, 2008.
De genocide herinneren is niet de genocide verwerken, commentaar door Jeannick Vangansbeke, p. 15
Bericht aan de lezers - Avis aux lecteurs, p. 14
Bericht aan de leerkrachten en leerlingen van 5de en 6de basisonderwijs, p. 14

ARDI Bijenteelt te Gikongoro. Zie www.umubano.be